

Naročnina mesečno 25 Din, za inozemstvo 40 Din — nedeljska izdaja celoletno 96 Din, za inozemstvo 120 Din  
Uredništvo je v Kopitarjevi ul. 6/III  
Telefoni uredništva: dnevna služba 2050 — nočna 2996, 2994 in 2050

# SLOVENEK

Ček. račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349 za inserate; Sarajevo št. 7563, Zagreb št. 39.011, Praga-Dunaj 24.797  
Uprava: Kopitarjeva 6, telefon 2992

Telefoni uredništva: dnevna služba 2050 — nočna 2996, 2994 in 2050

Izhaja vsak dan zjutraj, razen ponedeljka in dneva po prazniku

## Usodepoln dan za Evropo Deset let zblíževanja med kapitalistično Evropo in sovjetsko Rusijo

### Pakti, ki jih je Rusija že sklenila

Belgrad, 28. nov. I. Zveza sovjetskih republik je do sedaj sklenila z evropskimi državami celo vrsto pogodb, na katere je treba, ob priliki najvažnejše med njimi vsemi, to je francosko-ruske, ki se bo podpisala jutri v Parizu, obrniti pozornost. Ako izvzamemo rapalsko pogodbo z Nemčijo 1921 in nekatere sedaj že zastarele pogodbe, ki jih je Rusija sklenila z raznimi državami Azije, moramo začeti z rusko-turško pogodbo, ki je bila podpisana decembra 1925 v Ankari in ki predstavlja tip vseh bodočih prijateljskih paktov o nenapadanju, obvezni arbitraži in nevtralnosti. Z Afganistanom je Rusija podpisala slično pogodbo aprila 1926, z Litvo septembra 1926, s Poljsko oktobra 1927. Ko je bil 1928 podpisan v Parizu Briand-Kel-

logov mirovni pakt med Nemčijo in velesilami, kateremu so se pridružile še druge države, je sovjetska Rusija, na prošnjo velesil pristala na to, da podpiše iste obveznosti z Romunijo, Poljsko in vsemi baltičskimi državami v posebni pogodbi februarja 1929, ne da bi bila vezana spoštovati iste obveznosti napram drugim državam, ki so podpisale Briand-Kellogovo pogodbo. Januarja 1932 je podpisala arbitražno pogodbo z Finsko, nadalje marca 1932 z Estonsko in Letonsko. Poljska je podpisala 25. julija 1932 slični pakt, jutri se pridruži še Francija. Z drugimi državami, kot so Italija, Anglija, Grčija, Češkoslovaška, ima sovjetska Rusija trgovinske dogovore, ki pa še nimajo političnega značaja paktov, o katerih tukaj govorimo.

Zgodovina zadnjih mesecev nam je še vsem v spominu. Besedilo poljskega pakta je bilo izdelano in parafirano. Rusko-romunska pogajanja so tekla gladko, ako izvzamemo manjše nesporazume, ki so povzročili, da so se delegati preselili iz Rige v Varšavo in izgledalo je, da bo pred novim letom evropski politični trikot Francija-Poljska-Romunija sklenil kolektivno pogodbo o nenapadanju in obveznem poravnovanju ter protokol o nevtralnosti s sovjetskimi republikami. Toda meseca junija se čuti neka tuja roka, ki napredovanje zadržuje. Pilsudski potuje v Bukarešto, polkovnik Beck se poda na dolgo pot v Ankaru, ima mučne sestanke na Marmari, se pojavlja v Bukarešti. Francoski denarni krogi tudi izjavljajo pritisk na Romunijo in Ristovo poročilo o finančnem položaju je naravnost porazno. Tudi kapital in posebno kapital dela svetovno politiko!

ministertvo naravnost vdere Titulescu, velik prijatelj angleškega kapitala in s tem se je zlomila cela fronta od Baltijskega morja do Donave. Deset let trudapolnih pogajanj je poteklo navidezno brez uspehov.

Brez uspehov? Danes podpisuje Francija pakt s sovjetsko Rusijo, ki je podpisala Poljska. Torej izpad Romunije iz prvotno zamišljenega načrta ni prav nič oviral obeh držav, da nadaljujeta svojo politiko nemoteno, četudi osamljene. To bi pomenilo novo politično senzacijo, ki pa šele čaka razodetja, namreč, da se je v francoski zunanji politiki izvršila revolucionarna sprememba, ki na delovanje nekaterih držav ne računa več. Razpad prvotnega načrta predstavlja obstoj novega. Brezbriznost zaradi »izdajstva« Romunije dokazuje, da ima sedanja francoska politika — in to zaradi nekaterih razočaranj — z Rusijo druge namene, kot pa jih je imela še decembra 1931. Ljubimkanje z Italijo kaže v isto smer. Nam se zdi — pravih dokazov za to nimamo, a instinktivno prihaja ta misel — da se z današnjo ceremonijo podpisovanja sovjetskega pakta v Parizu, ustvarja v vzhodni Evropi neka vrzel, za katero bo v bodoče Francija imela hote manj zanimanja kakor preje. Zakaj? Cakajmo na dogodke!

Sele oktobra 1932 postaja jasno, kaj se je zgodilo. Tista tuja roka je politični trikot razbila in skušala onemogočiti sporazum z Rusijo sploh. Romunija se je izneverila. Nato pride senzacija za senzacijo. Poljski zunanji minister Zaleski je odстранjen in na njegovo mesto pride Beck, tajna osebnost, ki je že dolgo časa delovala za kulisami vzhodne evropske politike. V romunsko zunanje

### Posledica pariškega pakta na Balkanu Naši odnošaji z Rusijo

Belgrad, 28. nov. I. V navadno dobro informiranih zasebnih krogih se že ves teden vzdržuje vest, da je naš poslanik v Berlinu dr. Balugdič prišel v Belgrad, da poroča vladi o poteku pogajanj Poljske in Francije z sovjetsko Rusijo in o vplivu, ki ga bo imela nova politična linija Francije in Poljske na zunanjo politiko Nemčije v srednji in vzhodni Evropi. S tem v zvezi so nastala različna razmišljanja političnega in gospodarskega značaja in nehoti se vriva v spomin izjava, ki jo je ob priliki zasedanja konferencie držav Male antante v Belgradu preteklega maja podal bivši naš zunanji minister dr. Marinkovič o vprašanju odnošajev do sovjetske Rusije. »Seveda bomo tudi o tem vprašanju govorili, ker posamezni gospodje bodo prinesli vsak svoje mnenje, katera bomo potem primerjali.« Političen položaj se je od takrat očitno izpremenil, kajti naša zavezanka Romunija se je šele sedaj okrenila in izšla iz zunanje-političnega območja Francije, kateri v ruski politiki ni hotela slediti, kljub mnogim pritiskom. Romunijo bodo oblegali sedaj drugi prijatelji, z vsakim izmed katerih pa mi ne mogli niti hoteli navezati pristranih odnosov. Tako recimo italijanski ali angleški vplivi v

Romuniji, ki bi šli zoper interese Francije in zoper naše, bi nam na noben način ne mogli biti simpatični, četudi je Romunija naša zavezanka. S tem je, tako menijo nekateri, tudi za nas odprto vprašanje našega bodočega razmerja do sovjetske Rusije, razmerja, ki ga bi bilo dobro spraviti v obliko pakta, sličnega, kot sta ga podpisali sedaj Poljska in Francija. Zanimivo je pri tem, da so posebno nekateri gospodarski krogi glasni zagovorniki takšne nove usmeritve, češ, da bi tudi naš izvoz pri tem prišel na svoj račun. Lesni izvozniki na primer mislijo, da bi se dalo s posebnimi pogodbami zavarovati gotove inozemske trge pred dumpingom sovjet. lesa, kar bi našemu lesu prišlo v dobro. Drugi zopet se vladajo iluzijam, da bi se naše izseljenstvo dalo usmeriti v drugem pravcu, ko so preoceanske in tudi evropske države izseljevanje tako omejele, da naravnost onemogočile.

Ker na merodajnih mestih k temu vprašanju še niso zavzeli nobenega stališča, smatram, da so neresno postavljena, akoravno je na drugi strani precej gotovo, da bodo zadnje prekucije v evropski politiki sčasoma tudi od nas zahtevale novih rešitev.

### Poljsko-ruska pogodba ratificirana

Varšava, 28. novembra. tg. Se pred podpisom francosko-ruskega pakta v torek je predsednik poljske republike včeraj ratificiral poljsko-rusko pogodbo in zraven spadaljevi poravnalni dogovor. Zunanji minister polkovnik Beck je ta državni akt iz Zeneve poslal v Moskvo s prijateljsko izjavo, s katero izraža upanje, da se bodo prijateljski sodetni odnošaji med obema vzhodno-evropskimi državama še bolj poglobili. Kot prvo posledico upa Poljska doseči trgovinsko pogodbo z Rusijo, za katero se je doslej brezuspešno prizadevala.

bolj prijateljskem duhu in z drugimi metodami, kakor pri prvih Poincarjevih poskusih. Merodajna francoska mesta bodo pri sklepanju trgovinske pogodbe obračala posebno pozornost na mobilizacijo kreditov.

### Letonska — Rusija

Moskva, 28. novembra. tg. Ratifikacija poljsko-ruske pogodbe in skorajšnji podpis francosko-ruske pogodbe povzročita tukaj veliko zadovoljstvo tudi zaradi poročil iz Pariza, da se tam končno govori o eri boljših francosko-ruskih odnošajev. Naglašajo se, da je do zaključitve teh pogodb trajalo tako dolgo zato, ker sta Francija in Poljska zastoj čakali na uspeh romunsko-ruskih pogajanj. Pariska poročila ruskih listov naglašajo, da se bodo v bližnji bodočnosti začela pogajanja o trgovinski pogodbi v

Riga, 28. novembra. AA. Ker niso letonsko sovjetska pogajanja za obnovo trgovinske pogodbe, ki je potekla 7. t. m. obrodila nikakih rezultatov, je več letonskih industrijalcev sklenilo odpotovati v Moskvo, da stopijo v neposredne razgovore s sovjetskimi ustanovami, da dobe tako novih naročil za letonsko industrijo.

V zadnjem času so Sovjeti naročili veliko količino blaga iz Finske in Poljske ter se kažejo nasproti letonskim tvrdkam zelo rezervirane, brez dvoma zato, da jim pokažejo svoje nezadovoljstvo z zadržanjem Letonske, ki pri pogajanjih v Moskvi ni hotela pristati na sovjetske pogoje.

### Revolucionarji v izgnanstvu

### Trocki o Rusiji

Kodanj, 28. nov. AA. Snoči je imel Trockij napovedano predavanje, ki se je izvršilo v popolnem miru. Govoril je nemško. V uvodu je izjavil, da hoče podati znanstveno sliko ruske revolucije, češ, da so dogodki pred revolucijo le malo znani. O revoluciji sami je dejal: Velika buržuazija se je bila razvila, ni pa pognala korenin v narodu. V ruskem narodu so bili delavci prednja straža revolucije. Nato je govornik kritikoval nepravilno razdelitev zemlje, ki je po njegovem privedla leta 1917 do kmetijske vstaje.

Buržuazija, je rekel Trockij, ni mogla izvršiti agrarne reforme, zato so se kmetje pridružili proletarskim delavcem, ki so postali njihovi gospodarji. Tako je prišlo 4 milijone industrijskih delavcev na čelo 100 milijonov kmetov. Kmetje so bili rezerva za revolucijo, zatirani narodi pa druga rezerva. Zakaj v Rusiji živi 70 milijonov Veliko Rusov, poleg tega pa tudi 90 milijonov zatiranih narodov.

Mnogi so se vprašali, je nadaljeval Trockij, ali bo delo, ki ga je revolucija opravila ostalo trajno. Revolucija pa je preizkušnja prestala. Glede njenih žrtev je govornik naglasil: Kapitalizem je trajal cela stoletja in on je privedel do svetovne vojne. Zato, je izjavil Trockij, se ne more zahtevati od revolucije, da bi v 10 letih napravila raj na zemlji. Pri tej priliki je govornik opozoril na ameriško secesijsko vojno. Tudi tam, je dejal, so se vpraševali, ali je bila vojna vredna tolikih žrtev. Verjetno je, da bi lastniki sužnjev na to vprašanje odgovorili z ne, toda vsi drugi bi bili nasprotnega mnenja.

Trockij je nato razlagal gospodarski razvoj sovjetske unije in dejal: Če bi produkcija leta 1915 zaznamovali z indeksom 100, bi znašala za leto 1920 samo 25, za 1925, leto 74, za 1929, leto 200 in za 1930, leto 300.

Svoje predavanje je Trockij zaključil z željo, naj bi se razvila nova socialistična družba, katere prva etapa so Sovjeti.



Polkovnik Beck, poljski zunanji minister, nositelj politike za zblížanje z Rusijo.

Titulescu, romunski zunanji minister, glavni nasprotnik približevanja sovjedom.

Ljubljana, 29. novembra. Deset let so trajala pogajanja za pogodbo, katero bosta danes v Parizu podpisala Herriot kot francoski ministrski predsednik in zunanji minister in Dovgalevski kot veleposlanik sovjetske Rusije. Prvi poskus je bil narejen po rapalskih pogodbah med Rusijo in Nemčijo ob priliki prvega pojava sovjetskih komisarjev v Zenevi. Utonil je v anodnem protestu ogorčenja proti »nemoralnosti kapitala, ki bi zopet rad tržil s sovražniki« Eloveštva. Zatem je prišla majnika 1924 kakaš levičarskega bloka v Franciji, ki je poklicala Herriota na čelo francoske vlade. Takrat so bile obnovljene zveze s sovjetsko Rusijo in v Parizu se je naselil prvi sovjetski veleposlanik. Majhna komisija, ki ji je načeloval de Monzie, katerega najdemo zopet v sedanjih vladi Herriota, je bila imenovana in je dobila nalogo, naj poskuša rešiti vsa sporna vprašanja z Rusijo. Komisija je brez dvoma delala, toda javnosti ni nikdar bilo izročeno, do kakšnih zaključkov je prišla. Le toliko je znano, da so takrat odpovala prve trgovske in industrijske skupine v Rusijo in začele tržiti. Nato je sledil mir do 1926, ko je sovjetska Rusija pozvala Poljsko, da naj sklene pakt o nenapadanju. Takrat je bil Čičerin na čelu moskovskega zunanje komisarijata.

in ne sme sprejeti tako absurde pogodbe, ki ne nudi ničesar, a ki podpira boljševiški režim in njegove socialne in kulturne krivice.

Naslanjajoč se na ta val ogorčenja, ki se je podil čez nacionalno misleče patrijotične kroge, je francoska vlada namignila sovjedom, da pakt nima nobenega izgleda, da bo kdaj podpisan, ako Rusija ne pristane na že 4 leta staro zahtevo, da se istočasno podpisajo tudi enakovredni pakti s Poljsko, Romunijo in baltičskimi sosedami sovjetske republike. Nastopil je čas za diplomate, da izkoristijo položaj in prisilito se z vsemi razpoložljivimi silami za uresničitev široko zasnovanega političnega načrta, namreč da se vse vzhodno ozadje Nemčije neutralizira za slučaj, da bi si Francija in Nemčija vnovič stali nasproti med strelskimi jarki. A prišel je tudi čas za gospodarstvenike, ki so vse leto nazaj neprestano delali, kovali, pritiskali, grozili in rotili, da sežejo po praznih ruskih trgih, ki čakajo kramarjev iz zapada. In res, dekreti, ki so bili naperjeni proti uvozu sovjetskega blaga, padajo in izza varnega zatišja takimimovanjih gospodarskih interesov je diplomacija s pristno preciznostjo latinskega duha slednjič izvojevala svojo politično zmago. Rusija je v teku dveh tednov pristala na zamisel kolektivnega pakta o nenapadanju, ki bo obsegal že tolikokrat imenovani evropski politični trikot Francija-Poljska-Romunija.

Nepričakovano je namreč prišla izjava komisarja Molotova, da »bo sovjetska zunanja politika krenila na pot praktičnih uresničenj«, in zunanji komisar Litvinov se je odpeljal v Ankaru, da prosi za turško posredovanje pri Romunih. Kakšni so bili prav za prav vzroki, ki so premagali dosedanje trdovratno sovjetsko stališče, da se bo pogajala le s posameznimi državami neodvisno in ločeno, še ni znano, toda morali so biti ravno tako močni, kakor oni, ki so prisilili Francijo, da je par mesecev preje tako odločno sprejela zamisel pakta s sovjeti. Govori se, da je igralo mandžursko vprašanje veliko vlogo in da je tudi možnost novih kreditov omejevala načelno nasprotje sovjotov proti kapitalu in državam kapitalističnega obeležja. Saj je v vsej tej dolgi verigi pogajanj zanimivo opazovati, kako zapadni kapital trmoglavilo silil v komunistično državo in kako komunisti neutrudljivo išče pomoči v kapitalistični družbi. Mogoče je pa tudi, da je zmaga konservativcev v Angliji predročila sovjedom nevarnost imeti proti sebi obe najmočnejši državi na svetu. Kratko, sovjeti so sprejeli francoski predlog o kolektivnem paktu in naslednje mesece so se pogajanja vršila v Parizu, v Varšavi in v Rigi s hvalevredno ekspeditivnostjo.

Da bi pa ne izgledalo prečisto, da je Rusija pristala tudi na francoske politične linije in da pomeni sporazum s Francijo in njenimi zaveznicami tudi prelom s prejšnjimi prijateljicami Rusije, je sovjetska vlada poslala v Berlin pomirjalni aspirin v obliki novega gospodarskega sporazuma, ki sta ga v Berlinu v januarju 1932 podpisala nemški gospodarski minister dr. Warmbold in sovjetski poslanik Hinčuk, med tem ko se je nemški pisatelj Emil Ludwig vrnil iz Rusije s slovitiim razgovorom z diktatorjem Rusije Stalinom v žepu. Stalin podčrta staro prijateljstvo z Nemci in zatrjuje, da novi pakti ne bodo ničesar spremenili na odnošajih, ki so bili započeti v Rapallu med Čičerinom in dr. Rathenauom.

Z letom 1926 se pričinja torej politična faza sovjetskih pogajanj z zapadnimi državami, kjer so se kapitalistični interesi na eni in marksistični na drugi — kako lepa sloga! — potrudili, da pripravijo teren na gospodarskem in idejnem polju. Od leta 1926 izhaja tudi zahteva zapadne Evrope, pri čemur mislimo v prvi vrsti na Francijo in njene zavezance, da je ideja pakta sprejemljiva samo v kolektivni obliki, to se pravi, da nobena teh držav ne bo podpisovala sama, ampak da bodo te države skupno in sporazumno pripravljale pakte s sovjeti, ki se bodo potem istočasno podpisali. Čičerinova ponudba Poljski je bila baš zaradi tega pogoja odbita. Toda želja po trženju in pohlep po denarju, ki karakterizirata kapitalizem in ki sla v svoji čisti blagovesti tako močni, da mirno pogazita vsako etično načelo, nista mirovali, tako da je Rusija svojo ponudbo ponovila 1927, a topot ne Poljski ampak že Franciji, kajti Francija je bila v prvi vrsti tista država, katero je sovjetska diplomacija hotela zavojevati.

Francija je na ponudbo reagirala zelo hladno. Zopet je oživila de Monziejeva komisija, ki je izračunala, da Rusija dolguje že na carskih dolgovih 12 milijard zlatih frankov in končno ugotovila, da zaenkrat ni mogoče ustreči z novimi posojili. Pogajanja so se nato vlekla v daljavo, počivala, se zopet predramila, popolnoma zaspala in nenadoma zopet vzklikala, kakor je pač zahtevala splošna evropska politika. Začetkom 1930 pa so se vršila, sicer v polni tajnosti, a na široki podlagi. Pojavilo se je namreč novo dejstvo na evropskem političnem zemljevidu: nevarnost nemškega nacionalizma. Avgusta 1931 se je vedelo, da je besedilo francosko-sovjetskega pakta gotovo! Ko je francosko zunanje ministertvo 27 decembra 1931 objavilo, da je francosko-sovjetski pakt celo parafiran, se je dvignil v francoskem tisku vihar protesta. Vsebinska pakta je bila raztrgana na drobno, vsak posamezni člen je našel svoje kritike in polagoma se je nagromadila gora razlogov, zakaj francoski narod ne more



